

NACRT PLANA I PROGRAMA ŽUPNE KATEHEZE PREMA NOVOM POIMANJU ŽUPE

BERNARDIN ŠKUNCA
Visoka teološko-katehetska škola
Trg sv. Stošije 2
23000 Zadar

Prethodno priopćenje
Primljeno: 16. 10. 1999.
UDK 262.2 : 238

Sažetak

Još 1991., prigodom ponovnog ulaska vjeronauka u škole, izrađen je, a nedavno temeljito doraden Plan i program župne kateheze. Autor, koji je jedan od autora plana, podsjeća na njegove glavne značajke. Današnja, a posebno sutrašnja župa treba sve više biti zajednica zajednicâ, pa se u tom smislu u Planu i programu spominje četrnaest vjernih krugova ili zajednica: koordinacijska, liturgijska, ministrantska, biblijska, katekumenska, obiteljska, zajednica kršćanske kulture duha, evangelizacijska, duhovno-molitvena, zajednica udruga mladih i odraslih vjernika, rekreativno-športska, prigodne zajednice te zajednica »udaljenih« kršćana.

Ključne riječi: Plan i program župne kateheze, župa kao zajednica zajednicâ

Kada smo kao Crkva, godine 1991. – u prvim koracima demokratskih i društvenih domovinskih promjena – osjetili dah slobode, sve snage su se usmjerile prema vjeronauku u školi. Imali smo osjećaj da je Crkvi vraćeno oteto mjesto, ali i da je škola mjesto koje svi žele: država i politika, kultura i znanost... Jer, tko ima školu, ima čitav narod. Škola je, naime, jedino mjesto kroz koje prolaze svi građani države.

U čemu se pak sastojala želja Crkve da uđe u školu? Zacijelo ne u prvom redu da ima sav narod, nego da u hrvatskom narodu živi Katolička crkva, da Crkva bude u biću naroda, i to: (1) iz duboke svijesti Isusova poslanja; (2) iz očite i opće priznate uloge Katoličke crkve u rađanju, rastu i hodu narodne samobitnosti; (3) iz žive želje da se takva uloga Crkve nastavi i danas, nakon teških kušnji ateističkoga režima, ali i pred izazovima i u izazovima današnje sekularne civilizacije.

Obuzeta takvim željama i zadaćama, naša je Crkva utemeljeno željela ući u školu. Koji nas osjećaji obuzimaju sada, nakon skoro jednog desetljeća rada u školi? Neki govore

o preuranjenosti i nespremnosti ulaska u školu, iako su svi uvjereni da je ulazak u školu – zbroj svega – itekako dragocjen doseg nazočnosti Crkve u našem domovinskom društvu. Drugi žale što se zapostavio vjeronauk/kateheza u župi, tim više što je u vrijeme komunističkoga režima naša Crkva bila na visokoj i kvalitetnoj razini prenošenja vjere na djecu i mlade. Jer, zbog nedostatka školovanih vjeroučitelja, u školu su pošli brojni župnici i časne sestre, ti nositelji rada u župnim zajednicama. Odista, znatno je oslabio sveukupni pastoralni rad u župama. Zbog toga smo sada svjesniji nužnosti oživljavanja temeljitoga rada u župnim zajednicama. Iskustvo vjeronauka u župi i brojne promjene u našem društvu, pred našu Crkvu sada zaoštre-no stavljaju pitanje župne kateheze.

S tim u vezi dolazimo vam s nacrtom *Plana i programa župne kateheze*, koji je u sažetom obliku izradila posebna ekipa stručnjaka već 1991. godine, a sada su ga značajno doradili i proširili dr. M. Šimunović i Bernardin Škunca. Ovaj prijedlog Plana i programa polazi od načela – u stanovitom smislu novoga – da je župna zajednica *zajednica za-*

jednica, odnosno – kako bi se izrazio kard. J. Ratzinger – *zajednica živih vjerničkih krugova*. Kard. J. Ratzinger, naime, veli: »Mislim da se sadašnje ustrojstvo župe u cijelosti neće moći održati«¹, jer župa »više neće biti zajednica velikoga broja ljudi, nego će to biti Crkva manjina koje iz stvarnog uvjerenja djeluju u malim živim krugovima, postavljena od pravih vjernika«².

Oslanjajući se na takvu viziju župe, u jednom je segmentu ovoga *Plana i programa* navedeno četrnaest vjerničkih zajednica ili krugova kao mjesta župne kateheze. Vrijedno ih je navesti:

1. Koordinacijska zajednica, u koju se uključuju članovi župnog, pastoralnog i ekonomskog vijeća, voditelji različitih dobnih skupina i posebnih zajednica, kao i vjeroučitelji i župni animatori.

2. Liturgijska zajednica, koja želi razvijati dublji osjećaj za liturgijska slavlja, njihovo zauzeto primanje i odvijanje. Tu svakako spadaju liturgijski animatori, osobito čitači i pjevači, uresitelji prostora, sakristani i dr.

3. Ministrantska zajednica, koja okuplja ministrante razne dobi, gaji osjećaj za ljepotu i skladno odvijanje liturgije, odgaja za duhovna zvanja i dr.

4. Biblijska zajednica, koja bi u sudionika produbljivala znanje o Bibliji, ukazivala na važnost Biblije za katehezu, duhovnost i druge evangelizacijske oblike rada, vodeći računa osobito o aktualizaciji Božje riječi. Poseban se naglasak stavlja na biblijske tekstove sljedeće nedjelje.

5. Katekumenska zajednica, koja okuplja pripravnike za sakramente kršćanske inicijacije, a koja može imati dvije razine:

- a) zajednica za školsku djecu koja nisu krštena,
- b) zajednica za mlade i odrasle (koje se običava zvati katekumenima).

6. Obiteljska zajednica, koja okuplja roditelje svih vjeroučenika radi rasta njihove vjere i svjedočke vjerničke podrške vlastitoj djeci. Pritom se treba osloboditi već »potrošenog oblika« tzv. roditeljskih sastanaka koji su se pretežito svodili na »tehniku« sakramenata.

7. Zajednica kršćanske kulture duha, koja u župnoj zajednici više vrednuje tisak i medije, te prema tome posvećuje pažnju župnom listu, zidnim novinama, pripremi župnih priredbi i sl., a potom i različitim oblicima umjetnosti. Ovime želimo potaknuti na osjetljivije njegovanje kulture duha, što je u našem vremenu na visokoj cijeni.

8. Zajednica evangelizacije društva, koja predviđa razvijanje odgoja za društveno i političko djelovanje iz vjere već kod mladih, kako se to izlaže u dokumentima Drugoga vatikanskog sabora (vidi GS), te u posaborskim dokumentima, naročito u socijalnim enciklikama, tim više što je sve očitija »društvena pasivizacija« vjernika.

9. Zajednica duhovno-molitvenih pokreta, koja barem povremenim okupljanjima želi u članova tih zajednica posvješćivati osjećaj crkvenog zajedništva i djelovanja u svojoj župnoj zajednici, ne isključujući mogućnost njihova djelovanja na nadžupnom, dekanatskom i biskupijskom planu.

10. Molitveno-meditativna zajednica, koja razvija sve naglašeniju osjetljivost današnjeg čovjeka za časove meditacije i molitve, što uključuje odgoj za pravi način molitve, npr. na poticaj svagdanjega misnog lekcionara, Božanskog časoslova za puk, uključivanjem u Apostolat molitve i dr.

11. Zajednica (udruga) mladih i odraslih vjernika laika različitih smjerova, koja se stvara prema normama Katoličke crkve o udruživanju katoličkih vjernika laika³. Takvih zajednica ima sve više i njima je potrebno posvetiti posebnu pažnju unutar župnih zajednica, na dekanatskom i biskupijskom planu, gajeći duh crkvenosti i svijesti o pripadnosti određenoj župnoj zajednici.

12. Rekreativno-športska zajednica koja, njegujući potrebu čovjeka za odmorom i

1 J. RATZINGER, *Sol zemlje*. Kršćanstvo i Katolička crkva na prijelazu stoljeća, Mozaik knjiga, Zagreb 1997, str. 264.

2 *Isto*, str. 220.

3 Usp. IVAN PAVAO II., *Christifideles laici. Vjernici laici. O pozivu i poslanju laika u Crkvi i u svijetu*, Dokumenti 93, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1990, posebno br. 30 (Kriteriji crkvenosti za laička udruženja)

športom, pospješuje pravo zajedništvo i uvelike zblizava ljude raznih dobnih skupina, što je za župnu zajednicu od posebne važnosti, a što treba temeljiti na kršćanskim sadržajima.

13. Uz navedene »posebne vjerničke zajednice«, nužno je misliti i na sustavniji rad posebnih *prigodnih skupina ili zajednica*, koje imaju posebni ritam i sadržaj. Riječ je o onim skupinama koje su u župnoj zajednici veoma važne, kao što su:

- *pretkrsna kateheza za roditelje* u povodu krštenja djece
- *predbračna kateheza za zaručnike* (ili tečaj za život u braku)
- *župne tribine*, posebno u jakim liturgijskim vremenima
- *pastoral osoba treće životne dobi*, zatim *osoba s posebnim potrebama*, *teško bolesnih* i dr.

14. Zajednica »kršćana u distanci«. Misli se na one koji su se udaljili ili gube kontakt s Crkvom, čak i na one koji kažu da ne vjeruju, a imaju brojna pitanja o životu, vjeri i Crkvi, žele slobodno razgovarati, bez ikakvih uvjetovanja. To je svojevrsna pretkatekumenska grupa. Župa takvima mora otvoriti prostor za barem povremena okupljanja u okviru diferenciranog pastorala. Pritom treba reći da se za takav vid predevangelizacije moramo posebno i sami pripremiti, kako bismo bili osjetljiviji za pitanja koja postavlja suvremeni čovjek, štoviše kako bismo ljude poticali da postavljaju dubinska pitanja. Očito je da bi se susreti te zajednice odvijali po specifičnom modelu, ovisno o sastavu i potrebama sudionika.

Ne treba se uplašiti od tako zahtjevnoga plana. Ostaje i dalje – prema Planu i programu što ga nudimo – klasična dobnja sakramentalna kateheza za prvopričesnike i potvrđenike (str. 7 i 8), a svi ostali slojevi vjernika, od djece do odraslih, moći će naći mjesto u jednoj od spomenutih zajednica. Uostalom, u župi valja primijeniti ono što je moguće, tj. možda sve ili većinu navedenih vjerničkih krugova ili zajednica, ili pak samo neke.

Taj Plan i program župne kateheze mogli bismo označiti kao želju da se našoj Crkvi – prema evanđeoskoj riječi – ponudi *novo i sta-*

ro. Pri tome: stara je poruka, stari je nauk vjere sadržan napose u Vjerovanju apostolskom i nicejsko-carigradskom, stara je dobnja sakramentalna kateheza. Novo je u tom Planu i programu stvaranje živih *vjerničkih krugova* ili *malih zajednica*, što je izraslo iz razmišljanja o novom licu župne zajednice, koje je već zaživjelo u brojnim Crkvama po katoličkom svijetu, pa i kod nas. Takva (nova) slika župne kateheze izražena je i u *Poruci hrvatskih biskupa* iz lipnja 1991. godine, gdje se – u okviru dobrog i kreativnog suodnosa između školskoga vjeronauka i župne kateheze – upućuje na sljedeće: »Očito je, dakle, da pastoralni djelatnici, roditelji, djeca, mladi i ostali vjernici trebaju posebnu brigu posvetiti tome da vjeronauk u školi ne dovede u pitanje vjeronaučne, liturgijsko-molitvene, karitativne, duhovno-rekreativne i slične susrete u župnoj zajednici, nego da školski vjeronauk bude duboka motivacija i djelotvoran poticaj za kvalitetno oblikovanje tih susreta i kreativno sudjelovanje u njima« (*Poruka hrvatskih biskupa o vjerskom odgoju u školi i župnoj zajednici*, lipanj 1991.).

Novi je i model župne kateheze (održavanje jedne katehetske jedinice) nazvan »celebratio catechetica« (katehetsko slavlje ili slavljenje kateheze), odnosno navještaj vjere kao slavlje vjere. Nazvali smo ga »slavlje«, čime želimo kazati da se i po tome župna kateheza stavlja u suodnos sa školskim vjeronaukom po različitom metodološkom pristupu. Riječ je o uvođenju u vjeru na način koji više naglašava *doživljaj* ili *dogadaj* molitveno-slavljeničkog i zajedničarskog karaktera, te misterijski *doživljaj* vjere Crkve (str. 11), koji, dakle, smjera prema duhovno-svjedočkom biljevu župne kateheze. Pri tome se, dakako, ne zapostavlja i ne umanjuje važnost nauka – ili, ako hoćete, znanja o vjeri – nego ga se stavlja u duhovno-svjedočki kontekst.

Novo je i definiranje sadržaja župne kateheze, jer se kao temeljna nit uzima *liturgijska godina*, koja je najsadržajnije mjesto što ga Crkva ima za uvođenje u povijest spasenja (str. 12).

Sve pak u župnoj katehezi – kako to sugerira temeljna nit, naime liturgijska godina – vodi k slavljenju Dana Gospodnjega, što

bi trebao biti cilj obaju načina uvođenja u vjeru, školskoga i župnoga. Jer, upravo u slavljenju Dana Gospodnjega i blagdana u liturgijskoj godini, vjeroučenik se stvarno ucjepljuje u živu vjerničku zajednicu. U taj Dan, naime, preko sudjelovanja u euharistijskom slavlju, svi manji vjernički krugovi ili zajednice prirodno urastaju u zajedništvo

župne zajednice i postaju sve svjesniji pripadnosti Crkvi.

Nije potrebno duljiti. Iz nacrtu će se moći vidjeti jasna slika onoga što predlažemo. Vaša zapažanja, primjedbe, prijedlozi – naša su želja. Tako ćemo Plan i program moći doraditi, definirati i predati ga našim biskupima na odobrenje.